

Судова експертиза в адміністративних справах

Олександр Посашков

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник, лабораторія інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5701-5874>.
e-mail: zvukovik@ukr.net

Висвітлено важливість проведення судових експертиз під час розслідування адміністративних справ, коли виникає необхідність застосування спеціальних знань у формі залучення експерта. Визначено особливості залучення експерта (підготовки та призначення судової експертизи), оцінювання та використання висновку експерта в адміністративному провадженні.

Ключові слова: судова експертиза; експерт; спеціальні знання.

Forensic Examination in Administrative Cases

Oleksandr Posashkov

The importance of conducting forensic examinations is highlighted. During the investigation of administrative cases, there is a need to use special knowledge in the form of involving an expert to conduct a forensic examination. The peculiarities of involving an expert (preparation and appointment of a forensic examination), evaluation, and use of an expert's conclusion in administrative proceedings are determined.

Keywords: forensic examination; expert; special knowledge.

Поняття «судова експертиза», її засади та суб'єкти проведення визначено в законі України «Про судову експертизу». Законодавець під судовою експертизою пропонує розуміти дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

Згідно зі ст. 102 КАСУ під час призначення експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто в установленний судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд, зважаючи на обставини справи, суд має право визначити експерта або експертну установу самостійно [2].

Орієнтовний перелік питань, які вирішують експертизи, а також порядок їх призначення та проведення закріплено в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [3], а також Інструкції про проведення судово-медичної експертизи [4].

Проведення судових експертиз є складовою судово-експертної діяльності, а от

залучення експерта до адміністративного провадження та в подальшому оцінювання й застосування висновку експерта є процесуальною діяльністю, процесуальною формою застосування спеціальних знань, а саме можливостей судових експертиз у розслідуванні. Саме тому викликають зацікавленість питання тактики призначення судової експертизи (залучення експерта до адміністративного процесу для проведення судової експертизи).

Залучення експерта до адміністративного процесу є доволі громіздким і відповідальним, оскільки від обсягу та якості підготовки матеріалів для призначення судової експертизи залежить результат експертного провадження. Зокрема, П. Біленчук та Г. Семаков зазначають, що підготовка до призначення та проведення судової експертизи містить: визначення мети та конкретних завдань експертного дослідження; визначення експертної установи або експерта; підготовку матеріалів для дослідження; винесення постанови про проведення експертизи, формулювання завдання експерту; підготовку зразків для дослідження; створення умов для проведення експертизи, якщо остання проводиться поза експертною установою [5, с. 359]. Саме на підготовчому етапі доволі часто судді припускаються помилки. Вона переважно

стосується вибору виду судової експертизи, визначення предмета експертизи, а також підготовки об'єктів судової експертизи (їх кількості й якості). Також, готуючи матеріали про залучення експерта, рекомендовано звернутися за допомогою до спеціаліста [5, с. 360], зокрема отримати консультацію експерта, який спеціалізується на проведенні певного виду судових експертиз [6, с. 192].

Результати судових експертиз оформлюють у вигляді висновку експерта. Останній відповідно до ст. 101 КАСУ — це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені в результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством. Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права [2].

Висновок експерта оцінюється поряд з іншими доказами в матеріалах адміністративного провадження під час прийняття рішень.

Згідно з процесуальним критерієм КАСУ, можна виокремити чотири види судових експертиз:

- 1) комісійну;
- 2) комплексну;
- 3) повторну;
- 4) додаткову.

Якщо даний процес відбувається безпосередньо з ініціативи учасників справи, то він може бути проведений як під час, так і до судового розгляду. А якщо експертиза проводиться лише за ухвалою адміністративного суду, то провадження у справі має бути призупинене на час її проведення. Експертиза призначають, коли суддя та сторони процесу не є спеціалістами в галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла. У такому разі суд призначає експертизу за клопотанням однієї зі сторін або в окремих випадках за ініціативою суду, та утворює експерта або експертну установу. Проаналізувавши відповідну літературу, ми визначили, що призначення експертизи може відбуватися за сукупності

декількох умов, а саме: 1) щоб надати відповідь на конкретно визначені питання (з'ясувати певні обставини), які мають значення для справи, без яких установлення відповіді (обставин) неможливе; 2) жодна зі сторін не надала суду висновку експерта з конкретно визначених питань; 3) висновки експертів, які надали сторони, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності. Підставою для проведення експертизи є заява (ухвала, постанова) про призначення експертизи, складена уповноваженою на це особою (органом); письмове клопотання потерпілого або захисника в конкретному провадженні. Також мають бути зазначені конкретні вимоги до фахівця; перелік запитань, які необхідно поставити експерту; перелік предметів, що підлягають дослідженню [4].

Як раніше було зазначено, суд призначає експерта або експертну установу за згодою обох сторін або ж у разі, якщо цієї згоди не було досягнуто в установленний строк, суд сам призначає експерта або експертну установу. Варто зазначити, що в окремих випадках, адміністративний суд має право самостійно призначити експерта або експертну установу для проведення певної експертизи. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про судову експертизу» особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом [1].

Отже, ефективність прийняття рішень залежить не тільки від правильного вибору напряму розслідування, чіткого визначення ситуативно обумовлених завдань, а й від правильно обраного переліку питань з метою застосування всіх можливостей проведення окремих судових експертиз, застосовуючи спеціальні знання судових експертів.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 15.01.2026).

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 15.01.2026).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.) та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки і призначення судових експертиз : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення 20.01.2026).
4. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України : наказ МОЗУ від 17.01.1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text> (дата звернення 20.01.2026).
5. Біленчук П. Д., Семаков Г. С. Криміналістика. Кредитно-модульний курс: підручник / за ред. П. Д. Біленчука. 4-те вид., змін., допов. І доопр. Київ, 2014. 520 с.
6. Перлін В. С. Методика розслідування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи: дис. канд. юрид. наук Харків, 2018. 268 с.